

УДК 347.73

Д. Кобелька,

здобувач

Львівського університету бізнесу та права

ЩОДО ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИДІЇ ПРАВОПОРУШЕННЯМ У ФІНАНСОВІЙ СФЕРІ

Відповідно до конституційних положень, будь-яка легітимна діяльність повинна бути здійснена на передбачених чинним законодавством засадах. Зокрема, згідно із ч. 2 ст. 19 Основного Закону України, органи державної влади й органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень і в спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1]. Виходячи з вищенаведених законодавчих положень, можна стверджувати, що й діяльність уповноважених суб'єктів із протидії правопорушенням у фінансовій сфері має будуватися на чітко визначених нормативно-правових засадах.

Проблемним питаннями протидії правопорушенням у фінансовій сфері присвятили наукові дослідження багато учених-правознавців: В.Б. Авер'янов, Є.О. Алісов, О.М. Бандурка, В.М. Бевзенко, Ю.П. Битяк, І.Л. Бородин, А.І. Берлач, І.В. Бойко, В.М. Гарашук, Р.А. Калюжний, М.В. Коваль, В.К. Колпаков, Є.Б. Кубко, О.В. Кузьменко, А.Т. Комзюк, В.В. Копейчиков, Д.В. Лученко, А.В. Малько, М.А. Матузов, О.М. Музичук, О.В. Негодченко, В.І. Олефір, В.Ф. Опришко, О.П. Рябченко, А.О. Селіванов, О. Ф. Скакун, М.М. Тищенко та інші. Незважаючи на значний теоретичний і практичний внесок наведених вище вчених, дослідження діяльності із протидії тероризму залишається актуальним і на сьогодні. Зокрема, з урахуванням постійного оновлення національного законодавства дослідження сучасного правового забезпечення протидії правопорушенням у фінансовій сфері не позбавлено актуальності. Тому метою статті є ви-

значення сутності правового забезпечення вищенаведеної діяльності, у тому числі і її окремих складових.

Задля вирішення поставленого наукового завдання насамперед необхідно з'ясувати, що являє собою інститут правового забезпечення загалом. Так, слово «забезпечення» в українській мові тлумачать «як дію за значенням забезпечити», тобто постачати щось у достатній кількості, задовольняти когось, що-небудь у якихось потребах; надавати комусь-небудь достатні матеріальні засоби до існування; створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось. При цьому зазначається, що правове забезпечення – це сукупність правових норм, які регламентують правові взаємини й юридичний статус [2, с. 375]. У свою чергу, у науково-правових колах зустрічаються такі підходи до визначення сутності поняття «правове забезпечення».

Зокрема, у своєму монографічному дослідженні, присвяченому адміністративно-правовому регулюванню страхової діяльності в Україні, М.Ю. Яковчук стверджує, що правове забезпечення становить систему впорядкованих законодавчих актів, постанов, указів та інших нормативно-правових актів органів державної влади й управління, наділених повноваженнями у сфері регулювання страхової діяльності [3, с. 87]. Дещо схоже визначення у своєму дисертаційному дослідженні, присвяченому механізму реалізації державної інформаційної політики у сфері європейської інтеграції, надає й А.М. Баровська. Так, учена зауважує, що нормативно-правове забезпечення – це сукупність нормативно-правових актів,

що прямо й опосередковано регулюють певні суспільні відносини [4, с. 60]. На думку М.М. Бурбика, що була висловлена ним під час дослідження організаційно-правових питань роботи з персоналом в органах прокуратури України, правове забезпечення представлено системою законодавчо встановлених правових гарантій, а також діяльністю уповноважених на те органів, посадових осіб щодо їх реалізації [5, с. 139].

Отже, з аналізу вищевикладених позицій щодо сприйняття поняття «правове забезпечення» видається можливим дійти висновку стосовно того, що правове забезпечення протидії правопорушенням у фінансовій сфері являє собою сукупність нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється регулювання зазначеної діяльності, визначаються її основоположні засади та правовий статус суб'єктів таких правовідносин. При цьому необхідним є наведення конкретних нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється правове забезпечення діяльності з протидії правопорушенням у фінансовій сфері.

Так, основоположним нормативно-правовим актом, на основі якого приймаються всі інші законодавчі акти, за допомогою яких здійснюється правове забезпечення протидії правопорушенням у фінансовій сфері, є Конституція України від 28 червня 1996 р. Хоча цей нормативно-правовий акт і не містить у собі положень, які прямо стосуються зазначеної вище діяльності, він закріплює й регламентує основоположні засади для будь-якої діяльності, визначає найвищі соціальні цінності нашої держави, а також правовий статус деяких суб'єктів таких правовідносин. Наприклад, згідно зі ст. 92 Конституції України, виключно законами України визначаються, зокрема, засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, і відповідальність за них [1].

Окрім Конституції України, провідну роль у питанні правового забезпе-

чення протидії правопорушенням у фінансовій сфері відіграють міжнародні договори України. При цьому порядок укладення, виконання та припинення дії міжнародних договорів України з метою належного забезпечення національних інтересів, здійснення цілей, завдань і принципів зовнішньої політики України й законодавстві України, визначає Закон України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. Відповідно до цього нормативно-правового акта, міжнародний договір України – це укладений у письмовій формі з іноземною державою або іншим суб'єктом міжнародного права, який регулюється міжнародним правом, незалежно від того, міститься договір в одному чи декількох пов'язаних між собою документах, і незалежно від його конкретного найменування (договір, угода, конвенція, пакт, протокол тощо) [6]. Серед міжнародних договорів України, по-перше, варто назвати ті, що визначають основоположні засади захисту прав і свобод особи: Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р. [7], Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 р. [8], Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. [9]. По-друге, необхідно навести міжнародні договори, які мають прямий стосунок до правового забезпечення протидії правопорушенням у фінансовій сфері: Конвенція між Урядом Республіки Австрія і Урядом України про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і на майно від 16 жовтня 1997 р. [10], Конвенція між Україною і Канадою про уникнення подвійного оподаткування та попередження ухилень від сплати податків стосовно доходів і майна від 04 березня 1996 р. [11], Конвенція між Україною і Королівством Нідерландів про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і

майно від 24 жовтня 1995 р. [12], Конвенція між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи та капітал від 04 березня 1994 р. [13], Конвенція між Урядом України і Урядом Французької Республіки про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи і майно від 30 січня 1997 р. [14], Конвенція між Урядом України і Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи від 08 листопада 2012 р. [15] тощо.

Особливе місце серед нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється правове забезпечення протидії правопорушенням у фінансовій сфері, посідає кодифіковане законодавство. При цьому кодифікація (від лат. *codificatio*, *codex* – збірник законів і *fatio* – роблю) являє собою вид систематизації нормативно-правових актів, що полягає в їх удосконалюванні шляхом зміни змісту вміщених там юридичних норм, пов'язаних загальним предметом правового регулювання (усунення суперечностей, прогалин, відновлення), в об'єднанні в новий єдиний нормативно-правовий акт. Іншими словами, кодифікація виражається в підготовці та прийнятті нових нормативно-правових актів, до яких входять погоджені між собою норми колишніх актів, що виправдали себе, й нові нормативні приписи [16, с. 376]. Так, серед кодифікованих нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється правове забезпечення діяльності з протидії правопорушенням у фінансовій сфері, варто виокремити такі:

– Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р., який має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини та громадянина, власності, громадського порядку й громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від зло-

чинних посягань, забезпечення миру та безпеки людства, а також запобігання злочинам [17];

– Кримінальний-процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р., який визначає порядок кримінального провадження, у тому числі щодо правопорушень у фінансовій сфері на території України [18];

– Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р., завданням якого є охорона прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ та організацій, установленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного й неухильного додержання Конституції та законів України, поваги до прав, честі й гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством [19];

– Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 р., яким визначають принципи та загальні правові, фінансові й організаційні засади загальнообов'язкового державного соціального страхування громадян в Україні, у тому числі відповідальність за вчинення правопорушень у цій сфері [20];

– Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р., який регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема визначає вичерпний перелік податків і зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків і зборів, їхні права й обов'язки, компетенцію контрольних органів, повноваження й обов'язки їхніх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства [21];

– Бюджетний кодекс України від 08 липня 2010 р., яким регулюються відносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання

та контроль за дотриманням бюджетного законодавства, питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства, а також визначаються правові засади утворення й погашення державного та місцевого боргу [22];

– Господарський процесуальний кодекс України від 06 листопада 1991 р. [23] й Кодекс адміністративного судочинства України від 06 липня 2005 р. [24], за допомогою яких здійснюється правове забезпечення діяльності господарських і, відповідно, адміністративних судів щодо захисту порушених прав та охоронюваних законом інтересів осіб, у тому числі у фінансовій сфері.

Наступний рівень нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється правове забезпечення протидії правопорушенням у фінансовій сфері, представлений законами України. Як зауважує авторський колектив сучасної правової енциклопедії, закон є нормативно-правовим актом вищого представницького органу державної законодавчої влади або самого народу, який регулює найбільш важливі суспільні відносини, виражає волю й інтереси більшості населення, утілює основні права та свободи людини й інші загальнолюдські цінності, має найвищу юридичну силу щодо інших нормативно-правових актів [25, с. 127]. Серед законів України, за допомогою яких здійснюється правове забезпечення діяльності з протидії правопорушенням у фінансовій сфері, варто виокремити такі:

– Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» від 05 квітня 2007 р., який визначає правові й організаційні засади, основні принципи та порядок здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності, повноваження органів державного нагляду (контролю), їх посадових осіб і права, обов'язки й відповідальність суб'єктів господарювання під час здійснення державного нагляду (контролю) [26];

– Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06 липня 1995 р., дія якого поширюється на всіх суб'єктів господарювання, їхні господарські одиниці та представників (уповноважених осіб) суб'єктів господарювання, які здійснюють розрахункові операції в готівковій та/або безготівковій формі [27];

– Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р., положення якого визначають правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні [28];

– Закон України «Про ціни і ціноутворення» від 21 червня 2012 р., положення якого визначають основні засади цінової політики й регулюють відносини, що виникають у процесі формування, установлення та застосування цін, а також здійснення державного контролю (нагляду) і спостереження у сфері ціноутворення [29].

– Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07 грудня 2000 р., метою якого є правове забезпечення стабільного розвитку й діяльності банків в Україні, а також створення належного конкурентного середовища на фінансовому ринку, забезпечення захисту законних інтересів вкладників і клієнтів банків, створення сприятливих умов для розвитку економіки України та підтримки вітчизняного товаровиробника [30].

– Закони України: «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09 липня 2003 р. [31], «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» від 23 вересня 1999 р. [32], «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02 березня 2000 р. [33], «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з

тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням» від 18 січня 2001 р. [34], за допомогою яких здійснюється правове забезпечення протидії правопорушенням у фінансовій сфері, пов'язаним із загальнообов'язковим страхуванням.

Останній рівень правового забезпечення діяльності з протидії правопорушенням у фінансовій сфері представлений підзаконними нормативно-правовими актами. При цьому, як зауважує О.Ф. Скакун, підзаконний нормативно-правовий акт – це акт, який видається відповідно до закону, на підставі закону, для конкретизації законодавчих розпоряджень і їхнього трактування або встановлення первинних норм. Підзаконність нормативно-правових актів, додає вчена, не означає їхньої меншої юридичної обов'язковості. Вони мають необхідну юридичну чинність. Щоправда, їхня юридична чинність не має такої самої загальності й верховенства, як це властиво законам. Проте вони посідають важливе місце в усій системі нормативного регулювання, оскільки забезпечують виконання законів шляхом конкретизованого нормативного регулювання всього комплексу суспільних відносин [35, с. 334].

Отже, правове забезпечення протидії правопорушенням у фінансовій сфері представлено сукупністю нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється регулювання зазначеної діяльності, визначаються її основоположні засади та правовий статус суб'єктів таких правовідносин. При цьому до вищенаведених нормативно-правових актів як складових правового забезпечення зазначеної діяльності варто зарахувати такі: Конституцію України, чинні міжнародні договори України, кодифіковане законодавство й закони України, а також підзаконні нормативно-правові акти.

Ключові слова: правопорушення у фінансовій сфері, правове забезпечення, фінансова сфера, фінансове законодавство.

У статті аналізується поняття «правове забезпечення протидії правопорушенням у фінансовій сфері» й розкривається його зміст. За допомогою аналізу чинного законодавства, відповідно до ієрархічної побудови, виділені окремі нормативно-правові акти, за допомогою яких здійснюється діяльність із правового забезпечення протидії правопорушенням у фінансовій сфері.

В статті аналізується поняття «правове забезпечення протидії правопорушенням у фінансовій сфері» і розкривається його зміст. С допомогою аналізу діючого законодавства, в відповідності з ієрархічним побудовою, виділені окремі нормативно-правові акти, с допомогою котрих здійснюється правове забезпечення протидії правопорушенням в фінансовій сфері.

The article examines the concept of “legal security to counter offenses in the financial sector” and revealed its contents. By analyzing the existing legislation in accordance with hierarchically structured allocated separate regulations, with the aid of which the legal support to counter offenses in the financial sector.

Література

1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.
3. Яковчук М.Ю. Адміністративно-правове регулювання страхової діяльності в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» / М.Ю. Яковчук. – Ірпінь, 2009. – 244 с.
4. Баровська А.В. Механізми реалізації державної інформаційної політики у сфері європейської інтеграції: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 25.00.02 «Механізми державного управління» / А.В. Баровська. – К., 2010. – 259 с.

5. Бурбика М.М. Робота з персоналом в органах прокуратури України: організаційно-правові питання : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право» / М.М. Бурбика. – Х., 2007. – 191 с.

6. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 черв. 2004 р. № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.

7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнародний документ від 04 лист. 1950 р. // Офіційний вісник України. – 1998. – № 13. – С. 270.

8. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 груд. 1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

9. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 груд. 1966 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_043.

10. Конвенція між Урядом Республіки Австрія і Урядом України про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухиленнь стосовно податків на доходи і на майно : міжнародний документ від 16 жовт. 1997 р. // Офіційний вісник України. – 2009. – № 39. – Ст. 1340.

11. Конвенція між Україною і Канадою про уникнення подвійного оподаткування та попередження ухиленнь від сплати податків стосовно доходів і майна : міжнародний документ від 4 бер. 1996 р. // Офіційний вісник України. – 2008. – № 7. – Ст. 188.

12. Конвенція між Україною і Королівством Нідерландів про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухиленнь стосовно податків на доходи і майно : міжнародний документ від 24 жовт. 1995 р. // Офіційний вісник України. – 2008. – № 6. – Ст. 172.

13. Конвенція між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухиленнь стосовно податків на доходи та капітал : міжнародний документ від 04 бер. 1994 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 37. – Ст. 2108.

14. Конвенція між Урядом України і Урядом Французької Республіки про уникнення подвійного оподаткування та попередження податкових ухиленнь стосовно податків на доходи і майно : міжнародний

документ від 30 січ. 1997 р. // Офіційний вісник України. – 2010. – № 19. – Ст. 838.

15. Конвенція між Урядом України і Урядом Республіки Кіпр про уникнення подвійного оподаткування та запобігання податковим ухиленням стосовно податків на доходи : міжнародний документ від 08 лист. 2012 р. // Офіційний вісник України. – 2013. – № 57. – Ст. 2059.

16. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : [підручник] / О.Ф. Скакун. – 2-е вид., перероб. і допов. – Х. : Еспада, 2009. – 752 с.

17. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

18. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 37. – Ст. 1370.

19. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07 груд. 1984 р. № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.

20. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 14 січ. 1998 р. № 16/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 23. – Ст. 121.

21. Податковий кодекс України : Закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № № 13–14, 15–16, № 17. – Ст. 112.

22. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08 лип. 2010 р. № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50–51. – Ст. 572.

23. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06 лист. 1991 р. № 1798-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.

24. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06 лип. 2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № № 35–36, 37. – Ст. 446.

25. Сучасна правова енциклопедія / [О.В. Зайчук, О.Л. Копиленко, В.С. Ковальський та ін.] ; за заг. ред. О.В. Зайчука ; Ін-т законодавства Верховної Ради України. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.

26. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05 квіт. 2007 р.

- № 877-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 29. – Ст. 389.
27. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України від 06 лип. 1995 р. № 265/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 28. – Ст. 205.
28. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 40. – Ст. 365.
29. Про ціни і ціноутворення : Закон України від 21 черв. 2012 р. № 5007-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 19–20. – Ст. 190.
30. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07 груд. 2000 р. № 2121-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.
31. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 09 лип. 2003 р. № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 49–51. – Ст. 376.
32. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності : Закон України від 23 верес. 1999 р. № 1105-XIV // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 46–47. – Ст. 403.
33. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття : Закон України від 02 бер. 2000 р. № 1533-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 22. – Ст. 171.
34. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням : Закон України від 18 січ. 2001 р. № 2939-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 14. – Ст. 71.
35. Скакун О.Ф. Теорія держави і права : [підручник] / О.Ф. Скакун ; пер. з рос. – Х. : Консум, 2006. – 656 с.

